

OBRAZOVANJE POLJOPRIVREDNIKA KROZ SPECIJALISTIČKE SEMINARE

Kristina Svržnjak, D. Kamenjak, Sandra Kantar

Stručni članak
Professional paper

SAŽETAK

Prema Nacionalnome programu za poljoprivredu i seoska područja (2003.), istaknuto je kako će neodgovarajuća obrazovna struktura seoskog stanovništva znatno otežati društveno-gospodarski razvoj seoskih područja i uzrokovati daljnje zaostajanje seoskog nad gradskim stanovništvom. Također je istaknuto kako je razmjerno mala ponuda programa za stručno obrazovanje i usavršavanje namijenjena specifičnim potrebama obrazovanja odraslog seoskog, posebice poljoprivrednog, stanovništva. Stoga su izražene potrebe za poboljšanjem obrazovne strukture poljoprivrednog i seoskog stanovništva, naročito kroz sustav trajnog stručnog obrazovanja i usavršavanje za potrebe obiteljske poljoprivrede i seoskog stanovništva, kao što su specijalistički seminari za poljoprivrednike koji se na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima provode od kraja 2004. godine. Takav oblik obrazovanja do sada je završilo 298 polaznika, organiziranih u 9 poljoprivrednih udruga, a za ovaj rad analiziraju se spolna, dobna i obrazovna struktura polaznika te prosječan broj godina bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom 213 polaznika, organiziranih u 6 poljoprivrednih udruga, koji su seminare završili tijekom 2004. i 2005. godine. Analizirani podaci dobiveni su iz anketnog upitnika, iz kojeg proizlazi i sažeti prikaz najčešćih komentara i sugestija, kao najvažnijih smjernica za daljnju organizaciju takvog oblika obrazovanja.

Ključne riječi: obrazovna struktura seoskoga stanovništva, specijalistički seminari, cjeloživotno učenje, neformalno obrazovanje poljoprivrednika

UVOD

Jedno od glavnih ograničenja obrazovne strukture seoskog stanovništva je i vrlo skromna ponuda obrazovanja za odrasle. Osobito se to odnosi na radno aktivne poljoprivrednike, koji moraju biti spremni u svakome trenutku odgovoriti na nove izazove vezane za društveno-gospodarski razvoj seoskih područja. Odgovoriti na nove izazove znači što prije ovladati sve raznovrsnijim znanjima i vještinama, kako bi poljoprivrednici mogli povećati konkurentnost prvenstveno svojeg obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, a time i konkurentnost hrvatske poljoprivrede, posebice u ovo predpristupno vrijeme i izlazak na zahtjevno europsko tržište. Stoga je Nacionalno vijeće za konkurentnost izradilo dokument 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske (2004.), gdje se preporuke od 1 do 11 odnose na Obrazovanje za rast i razvoj. U tom je dokumentu naglašeno da se obrazovna strategija i svaka politika moraju razvijati na koncepcijama cjeloživotnog učenja i društva koje uči, a da se konkurentnost gradi na primjeni sposobnosti, vještina i kreativnosti pojedinaca u novim uvjetima. Također je jedan od ciljeva usmjerenih na poboljšanje obrazovne strukture seoskoga stanovništva prema Nacionalnom programu za poljoprivredu i seoska područja (2003.) usmjeren na sustav trajnoga stručnog obrazovanja i usavršavanja za potrebe obiteljske poljoprivrede i seoskog stanovništva. Stoga je Ministarstvo gospodarstva, šumarstva i vodnoga gospodarstva ovladalo Visoko

Mr.sc. Kristina Svržnjak, Dragutin Kamenjak, dipl.ing. i Sandra Kantar, dipl.ing - Visoko gospodarsko učilište, Mislava Demerca 1, 48260 Križevci

gospodarsko učilište u Križevcima¹ za obrazovanje poljoprivrednika različitih profila u sklopu programa cjeloživotnog obrazovanja. Visoko gospodarsko učilište u Križevcima je krajem 2004. godine počelo s organiziranjem dvomjesečnih specijalističkih seminara za poljoprivrednike iz područja svinjogojstva, govedarstva i pčelarstva, kako bi kroz praktični i teoretski dio nastave ovladali novim tehnikama i tehnologijama iz pojedinoga područja poljoprivrede te se osposobili za svoja zanimanja (profesionalizacija poljoprivrednog zanimanja). Specijalistički seminari imaju obilježje izvaninstitucionalnog obrazovanja, odnosno neformalnog obrazovanja, koji, zajedno s formalnim i informalnim obrazovanjem, pokrivaju moderni koncept cjeloživotnog učenja.

Prema popisu stanovništva (2001.), sadašnje stanje u obrazovnoj strukturi seoskog stanovništva vrlo je nepovoljno, s obzirom na to da veliki udio (29,1%) seoskog stanovništva pripada u kategoriju «bez škole ili nepoznato». Završeno osnovnoškolsko obrazovanje ima 26,6% seoskog stanovništva, a srednju školu završilo je 39,6% seoskog stanovništva. Najmanji postotak je akademski obrazovanog seoskog stanovništva (završena viša škola, fakultet, magisterij, doktorat) i iznosi samo 4,7%. Općenito je poznato da je u razvijenim zemljama ljudski kapital glavni razvojni resurs, čiju kvalitetu u velikoj mjeri određuje obrazovanje. Stoga se, s obzirom na nepovoljnu obrazovnu strukturu seoskog stanovništva, javlja potreba za unapređenjem i intenziviranjem svih oblika obrazovanja, koji obuhvaćaju moderni koncept obrazovanja, a to su formalno, neformalno i informalno obrazovanje.

U ovom se radu istražuje obrazovanje poljoprivrednika kroz specijalističke seminare, njihovo zadovoljstvo i daljnja zainteresiranost za takav oblik obrazovanja, spolna i dobna struktura te obrazovna struktura polaznika, u usporedbi s obrazovnom strukturom seoskog stanovništva u Hrvatskoj. U završnome dijelu rada opisuju se najvažnije sugestije i komentari za poboljšanje i unapređenje daljnjih specijalističkih seminara i novih kraćih tečajeva u skladu s interesima poljoprivrednika. S obzirom na to da su udruge najrazvijeniji i najrašireniji oblik organiziranja poljoprivrednika u Hrvatskoj te da im je jedan od glavnih ciljeva sustavno educiranje članova, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima je, u suradnji s nekolicinom poljoprivrednih udruga iz Koprivničko-križevačke i susjednih županija, krajem 2004. godine počelo s provođenjem specijalističkih seminara. Do sada je seminar završilo 298 polaznika, organiziranih u 9 poljoprivrednih udruga i to: 3 pčelarske udruge, 3 svinjogojske udruge i 3 govedarske udruge

Za ovaj rad analizirani su podaci iz anketnog upitnika polaznika koji su specijalistički seminar završili 2004. i 2005. godine. U tom razdoblju seminar je završilo ukupno 213 polaznika, organiziranih u 3 pčelarske udruge, 2 govedarske udruge i 1 svinjogojsku udruhu.

MATERIJAL I METODE

Tijekom specijalističkog seminara provedena je anonimna anketa te je za ovaj rad obrađeno ukupno 213 anketnih upitnika. Iz ankete su dobiveni podaci o dobnoj, spolnoj i obrazovnoj strukturi polaznika te prosječan broj godina bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom. Podaci se obrađuju standardnim statističkim tehnikama i prikazuju se skupno za sve polaznike, odnosno udruge, te zasebno po udrugama i to: 105 anketnih upitnika pčelara (3 pčelarske udruge), 74 anketnih upitnika govedara (2 govedarske udruge) i 34 anketnih upitnika svinjogojaca (1 svinjogojska udruha).

S obzirom na obrazovnu strukturu, analizira se i uspoređuje obrazovna struktura polaznika s obrazovnom strukturom seoskog stanovništva u Hrvatskoj, prema Popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku iz 2001. godine. Osim toga, kroz anketu je napravljena evaluacija specijalističkih seminara, čime su dobiveni podaci o zadovoljstvu takvim načinom obrazovanja, o željama i mogućnostima za daljnje oblike obrazovanja, kroz najčešće sugestije i komentare glede provedenog seminara. Rezultati evaluacije iskorišteni su u cilju unapređenja neformalnih oblika obrazovanja na Visokom gospodarskom učilištu, odnosno u cilju prilagodbe organizacije i sadržaja budućih obrazovnih programa, seminara i tečajeva prema potrebama polaznika.

¹ Visoko gospodarsko učilište u Križevcima jedno je od najstarijih poljoprivrednih učilišta u Europi, osnovano 1860. godine. Na učilištu se obavlja odgojno-obrazovna djelatnost (trogodišnji preddiplomski stručni studij poljoprivrede iz područja bilinogojstva, zootehnike i farm menadžmenta te dvogodišnji specijalistički diplomski stručni studij iz područja održive i ekološke poljoprivrede) te znanstveno-istraživačka djelatnost. Također se razvija suradnja sa selom, u smislu laboratorijske analize i izvođenja specijalističkih seminara za poljoprivrednike. Za daljnje informacije pogledati na Internet stranicu Učilišta: www.vguk.hr.

REZULTATI I RASPRAVA

Dobna i spolna struktura polaznika specijalističkog seminara

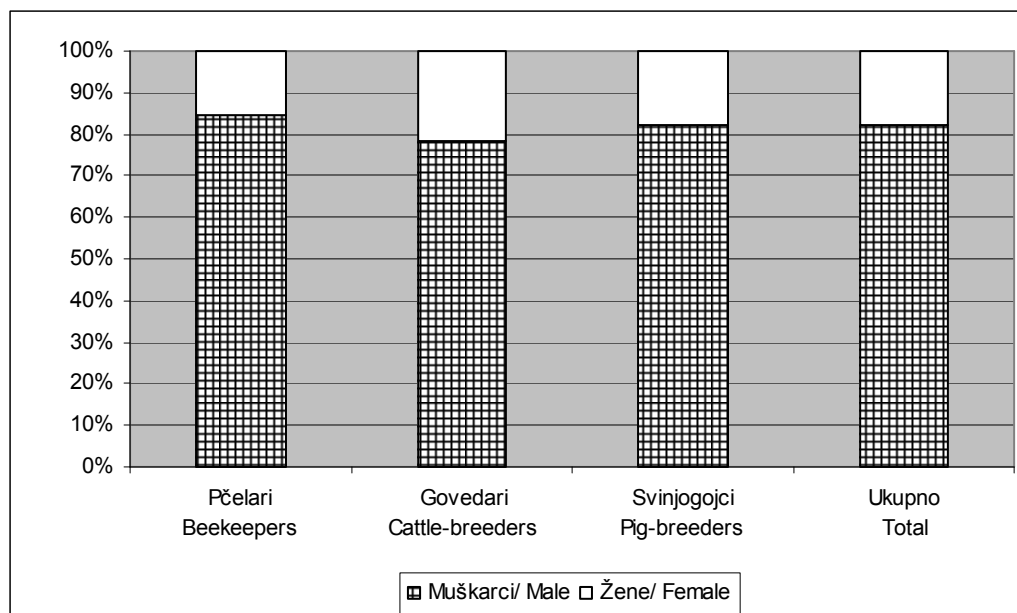
Rezultati istraživanja iz ankete o prosječnom broju godina bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom te o dobnoj i spolnoj strukturi specijalističkog seminara prikazani su u Tablici 1. za svaku skupinu polaznika posebno i ukupno.

Tablica 1. Dobna i spolna struktura polaznika specijalističkih seminara

Table 1. Sex and age structure of attendants of specialist seminars

	Pčelari (3 udruge) <i>Beekeepers</i>	Govedari (2 udruge) <i>Cattle-breeders</i>	Svinjogojci (1 udruge) <i>Pig-breeders</i>	Ukupno <i>Total</i>
Obradeno anketa <i>Number of questionnaire</i>	105	74	34	213
Muškarci – Male	89	58	28	175
Žene - Female	16	16	6	38
Prosječna starost <i>Average age</i>	43	33	38	38
Prosječan broj godina bavljenja polj. proizvodnjom <i>Average number of years in agriculture production</i>	16	12	13	13,5

Spolna struktura polaznika prikazuje se i grafički (Graf. 1.), kako bi se što bolje prikazala nepovoljna razlika između polaznika muškog i ženskog spola. S obzirom na spolnu strukturu, može se reći da je ta struktura najbolja kod polaznika govedarskih udruga, gdje je seminar završilo 22% žena. Nešto manje polaznika ženskog spola bilo je iz svinjogojske udruge (18%) i pčelarskih udruga (15%). Ako se podaci promotre ukupno za svih 6 analiziranih udruga, može se zaključiti kako je spolna struktura polaznika specijalističkih seminara uglavnom loša, jer je seminar završilo oko 18% žena, odnosno 82% muškaraca.

Grafikon 1. Spolna struktura polaznika specijalističkih seminara

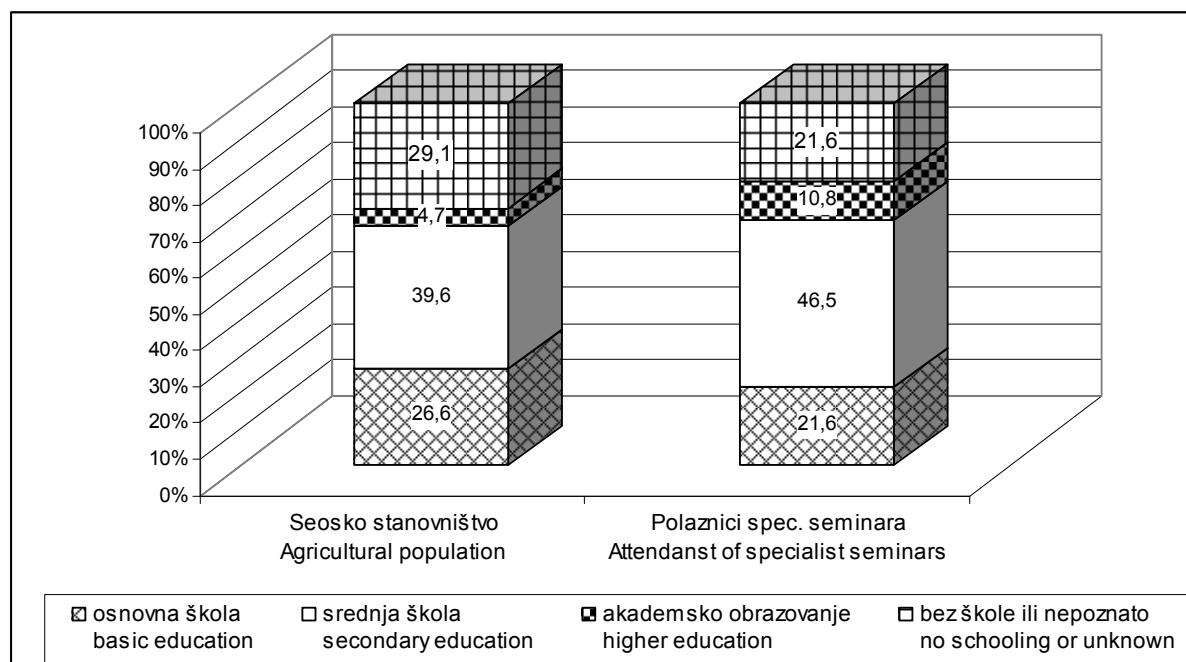
Figure 1. Sex of attendants of specialist seminars

Dobna struktura polaznika najniža je kod članova govedarskih udruga, gdje je prosječna starost polaznika 33 godine, te kod članova udruge uzgajivača svinja, gdje je prosječna starost polaznika 38

godina. Kod članova pčelarskih udruga polaznici su različite životne dobi - od školaraca (13 godina) do umirovljenika (70 godina), ali ipak u toj strukturi prevladavaju stariji članovi, odnosno nepovoljnija dobna struktura, s prosječnom starosti pčelara 43 godine. Ukupno gledajući sve polaznike seminara, dobna struktura je povoljna, jer je prosječna starost svih polaznika 38 godina, s velikim iskustvom u bavljenju poljoprivrednom proizvodnjom (prosječno 13,5 godina).

Obrazovna struktura

Obrazovna struktura seoskog stanovništva u odnosu na obrazovnu strukturu polaznika specijalističkih seminara prikazana je u Grafikonu 2., iz kojeg je vidljivo da polaznici specijalističkih tečajeva imaju bolje dosadašnje formalno obrazovanje u usporedbi s ukupnim seoskim stanovništvom u Hrvatskoj 2001. godine. Povoljnija obrazovna struktura polaznika seminara očituje se u tome što završeno srednjoškolsko obrazovanje ima 46,5% polaznika, što je za 6,9 postotnih poena više u odnosu na ukupno seosko stanovništvo. S druge strane, osnovnu školu završilo je 21,6% polaznika, što je 5 postotnih poena manje s obzirom na ukupno seosko stanovništvo sa završenim osnovnoškolskim obrazovanjem.

Grafikon 2. Seosko stanovništvo i polaznici specijalističkih seminara prema formalnom obrazovanju

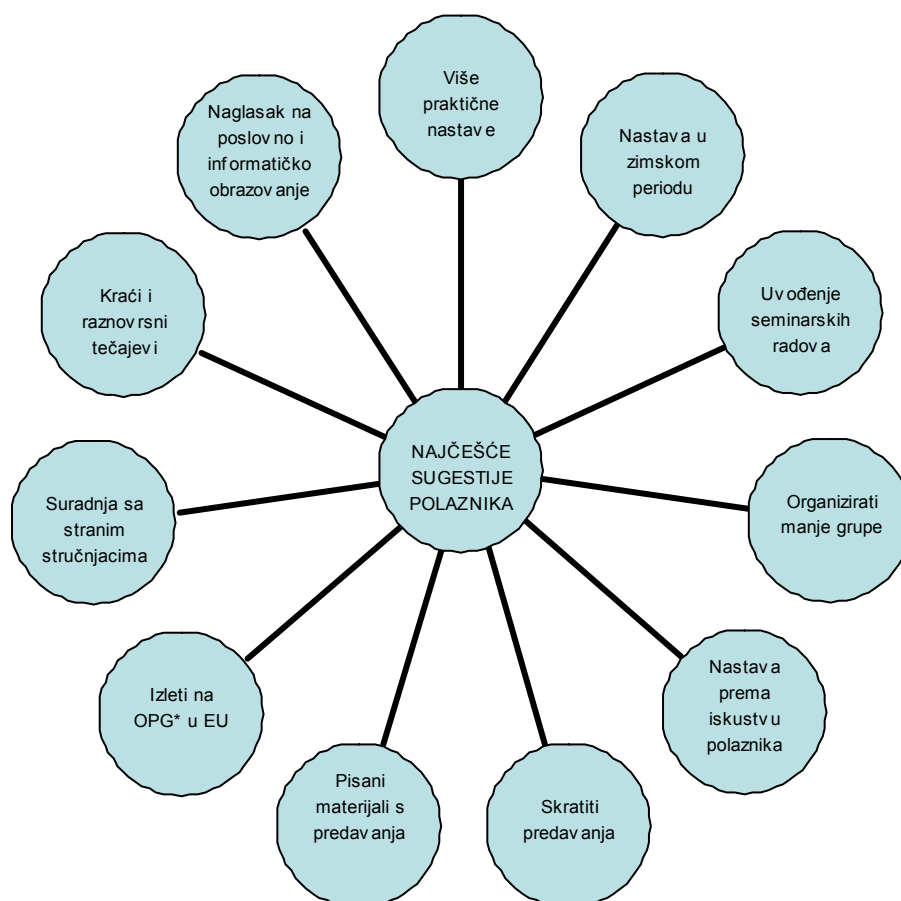
Figure 2. Agricultural population and attendants of specialist seminars by formal education

Vrlo povoljna obrazovna struktura polaznika očituje se najviše u kategoriji «akademske obrazovani» (završena viša ili visoka škola, magisterij ili doktorat), koja je za čak 6,1 postotni poen veća od ukupno akademski obrazovanog seoskog stanovništva. Na taj način se postotak akademski obrazovanih polaznika (10,8%) približava postotku akademski obrazovanog ukupnog stanovništva u Hrvatskoj (11,9%). U Strategiji i akcijskom planu obrazovanja odraslih (2004.) istaknuto je da će obrazovanje doprinijeti povećanju konkurentnosti ako se ostvari, između ostalog, i poboljšanje obrazovne strukture stanovništva, što znači da bi se konceptom cjeloživotnog učenja u strukturi obrazovanja trebala postepeno smanjivati kategorija «bez škole ili nepoznato»¹, odnosno, s druge strane, trebale bi se postupno povećavati sve druge analizirane obrazovne kategorije cjelokupnoga stanovništva u Hrvatskoj.

¹ Dosta je visok postotak polaznika specijalističkih seminara u kategoriji «bez škole ili nepoznato» (21,6%), međutim to je opet za 7,5 postotnih poena manje u usporedbi s ukupnim seoskim stanovništvom.

Sugestije polaznika glede specijalističkih seminara

Najčešće sugestije polaznika specijalističkih tečajeva vrlo su značajne za daljnju organizaciju i osmišljavanje obrazovnih programa u području poljoprivrede, ne samo za Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, nego i za druge obrazovne institucije koje sudjeluju u procesu obrazovanja odraslih. Sugestije polaznika uglavnom se preklapaju te se iz tog razloga u Shemi 1. prikazuju kao ukupni rezultat analizirane ankete svih polaznika opisan u 11 koraka. Najčešće kritike bile su usmjerene na organizaciju seminara u smislu da polaznici žele više praktične nastave organizirane u zimskom periodu, kada za većinu poljoprivrednika nema toliko obveza glede poljoprivredne proizvodnje kao u ostalim dijelovima godine.

*OPG – obiteljska poljoprivredna gospodarstva

Shema 1. Najčešće sugestije polaznika specijalističkih tečajeva

Scheme 1. Suggestion of attendants of specialist seminars

Praktična nastava trebala bi biti osmišljena uvođenjem seminarskih radova, organiziranjem izleta na ogledna obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Europskoj Uniji ili povećanjem suradnje sa stranim stručnjacima (primjeri iz prakse o iskustvima ulaska u EU). Također su zahtjevi polaznika usmjereni na rad u manjim grupama i organiziranje nastave prema iskustvu polaznika, s obzirom na to da su seminar pohađali i polaznici koji su bili totalni početnici, odnosno nisu imali nikakva iskustva u bavljenju poljoprivrednom proizvodnjom. Pohvalno je što polaznici žele više interakcije na nastavi putem uvođenja seminarskih radova te su izrazili želju za pisanim materijalima s predavanja. Što se tiče buduće organizacije tečajeva, oni bi trebali biti kraći i raznovrsne tematike, uglavnom s naglaskom na poslovno i informatičko obrazovanje.

ZAKLJUČAK

S obzirom na to da nepovoljna obrazovna struktura poljoprivrednika predstavlja ograničenje razvoju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na putu prilagodbe hrvatske poljoprivrede Europskoj Uniji i da trenutno u Hrvatskoj postoji razmjerno mala ponuda programa za obrazovanje i usavršavanje odraslog seoskog stanovništva (Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva ovlastilo je Visoko gospodarsko učilište u Križevcima za provođenje specijalističkih seminara u sklopu programa cjeloživotnog obrazovanja poljoprivrednika, u svrhu stručnog obrazovanja i usavršavanja po određenim granama poljoprivrede.

Rezultati ankete polaznika specijalističkih seminara pokazuju da su potrebe za dodatnim obrazovanjem uglavnom usmjerene na muški dio populacije pa se može zaključiti kako je spolna struktura polaznika nepovoljna, s obzirom na to da je seminar završilo 175 muškaraca (82,2%) i 38 žena (17,8%). Loša spolna struktura polaznika mogla bi se opravdati činjenicom što su u hrvatskoj poljoprivredi uglavnom muškarci nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i redoviti aktivni članovi poljoprivrednih udruga.

Drugi zaključak koji slijedi iz rezultati ankete je da se dodatno školuju obrazovaniji nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te iznenađuje visoki postotak akademski obrazovanih polaznika (10,8%), što je za 6,1 postotnih poena više ako usporedimo akademsku razinu obrazovanja ukupnoga seoskog stanovništva u Hrvatskoj i na taj je način bliži postotku ukupno akademski obrazovanog stanovništva naše zemlje (11,9%). Nešto manje od polovice polaznika (46,5%) ima završenu srednju školu, što je za 6,9 postotnih poena više u usporedbi s ukupnim seoskim stanovništvom. S druge strane, nešto više od petine polaznika (21,1%) ima završenu osnovnu školu, što je za 5 postotnih poena manje u odnosu na ukupno seosko stanovništvo, a također je smanjena i kategorija «neškolorani i nepoznato» za 7,5 postotnih poena.

Ako se uz povoljniju obrazovnu strukturu polaznika pridoda i povoljna činjenica da su polaznici specijalističkih seminara uglavnom mladi radno aktivni poljoprivrednici, čija je prosječna starost 38 godina, s iskustvom bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom 13,5 godina, može se zaključiti da će oni pozitivno utjecati na budući društveno-gospodarski razvoj seoskih područja i konkurentnost hrvatske poljoprivrede.

LITERATURA

1. Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja, Zagreb, 2003., www.mps.hr
2. Neformalno obrazovanje u Europi: korak ka prepoznavanju neformalnog obrazovanju u SCG, urednik Darko Marković, Beograd, Grupa Hajde da..., 2005.
3. Popis stanovništva 2001., Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, www.dzs.hr
4. Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih, 2004., Povjerenstvo za obrazovanje odraslih Vlade Republike Hrvatske, www.mzos.hr
5. Strategija razvitka Republike Hrvatske, Hrvatska u 21. stoljeću, Projektni zadatak Odgoj i obrazovanje, Bijeli dokument o hrvatskom obrazovanju, voditelj projektnog zadatka prof.dr.sc. Nikola Pastuović, Zagreb, 2001.
6. Svržnjak, K. (2006.): Neformalno obrazovanje pčelara. Hrvatska pčela, godište 124, br.1
7. 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, urednici Mira Lenardić i sur., Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2004.

EDUCATION OF AGRICULTURISTS THROUGH SPECIALIST SEMINARS

SUMMARY

According to the National programme of agriculture and rural areas (2003.) it is pointed out that the social-economic development of rural areas is remarkably interfered by their unsuitable educational structure and puts them behind with city inhabitants. It is also pointed out that the offer of programmes for professional development of education and improvement due to specific needs for education of adult rural population (especially farmers) is proportionately low. Therefore, general needs for improvement of educational structure of farmers and rural population are extended, especially through the system of permanent professional education and improvement for requirements of family farming and rural population as are

specialist seminars at College of Agriculture in Križevci for farmers. Such training colleges have been conducting here since 2004. Until now, 298 trainees have finished such form of education. They were organised in collaboration with 9 agricultural associations. Sex, age and educational structure of trainees as well as average number of people engaged in farming for 213 trainees organized in collaboration with 6 agricultural associations were analysed by this study. They finished training colleges during 2004th and 2005th year. Analysed data was obtained from questionnaire that summaries the most frequent comments and suggestions as the most important guidance for further organisation of such form of education.

Key-words: educational structure of rural population, specialist seminars, lifelong learning, non-formal education for farmers

(Primljeno 17. listopada 2006.; prihvaćeno 13. studenog 2006. - Received on 17 October 2006; accepted on 13 November 2006)